

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИКО-ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА АДМІНІСТРАТИВНОГО І ГОСПОДАРСЬКОГО
ПРАВА ТА ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ОХОРОНА В
ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконав: студент IV курсу 13-421 групи
Спеціальності: 081 Право
Освітньо-професійної програми «Право»

Безотосов Олександр Сергійович
Керівник: д.ю.н., професор Правоторова О.М.
Рецензент: д.ю.н., професор Саїнчин О.С.

Херсон – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні положення адміністративних аспектів інформаційного суспільства	8
1.1. Поняття та зміст адміністративно-правових відносин в інформаційному суспільстві.....	8
1.2. Адміністративно-правові аспекти щодо прав людини в інформаційному суспільстві.....	13
РОЗДІЛ 2. Особливості адміністративно-правового регулювання інформаційного суспільства	18
2.1. Адміністративно-правове регулювання інформаційного суспільства.....	18
2.2. Суб'єкти, що здійснюють захист прав людини в інформаційному суспільстві.....	24
2.3. Вплив діяльності публічної адміністрації у сфері інформаційного суспільства через форми і методи.....	28
РОЗДІЛ 3. Проблеми та перспективи вдосконалення адміністративно-правової охорони інформаційного суспільства	37
3.1. Зарубіжний досвід адміністративно-правової охорони у сфері інформаційного суспільства.....	37
3.2. Проблемні питання та шляхи вдосконалення законодавчої бази у сфері інформаційного суспільства в Україні.....	44
ВИСНОВКИ	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	56

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. На сьогоднішній день, більшість держав в світі мають тенденцію переходу до інформаційного суспільства, де можна спостерігати досить напружені процеси щодо розвитку інформаційних відносин, які, в свою чергу, є результатом стрімкого розвитку інформаційних технологій. З позитивної точки зору зазначені процеси направлені на захист основних прав громадян на інформацію, реалізацію потреб в такій інформації тощо. З іншого боку, імовірні ситуації, коли така інформація може зловживатися та нести небезпеку.

Для того, щоб зазначена сфера стабільно функціонувала, основоположні задачі покладаються на державу як основного регулятора розвитку суспільних процесів, який направляє всі необхідні заходи на розвиток інформаційної сфери, в тому числі це стосується і України, яка досить стрімкими темпами переходить до інформаційного суспільства. Серед останнього, сьогодні можна виділити концепцію «Держава в смартфоні», основна мета якої до 2024 року зробити так, щоб усі державні послуги можна було здійснювати в онлайн-режимі.

Від того, наскільки швидко буде розвиватися інформаційне суспільство, в більшій мірі залежить від змістовної державної політики та забезпеченні ефективного публічного управління, перш за все, це стосується належної адміністративно-правової охорони інформаційного суспільства.

Деякі питання розвитку та становлення інформаційного суспільства і його захисту становлять праці таких вчених як: М.І. Ануфрієв, Г.В. Атаманчук, І.В. Арістова, О.О. Бандурка, К.І. Беляков, Ю.П. Битяк, Ю.П. Бурило, В.Л. Грохольський, Є.В. Додін, В.І. Курило, В.О. Кормич, Б.А. Корж, А.І. Марущак, Н.П. Матюхін,

А.М. Подоляка, А.В. Пазюк, М.І. Панов, І.Б. Тацицин, В.Я. Тихий, О.О. Фурашев, В.С. Цимбалюк, В.С. Шепітько, І.М. Шопін та інших.

Таким чином, сьогодні інформаційне суспільство та його розвиток в Україні є досить значимою сферою, яка потребує значних зусиль держави, у якої і без того досить багато невирішених проблемних питань в багатьох інших сферах. Враховуючи наведене, без усіляких сумнівів можна стверджувати, що тема дослідження достатньо актуальна та вимагає теоретичного аналізу зазначеного питання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Кваліфікаційна робота ґрунтується на положеннях Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 березня 2004 року № 1629-IV, Указу Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» від 12 січня 2015 року № 5/2015, Указу Президента України «Про невідкладні заходи з проведення реформ та зміцнення держави» від 8 листопада 2019 року № 837, Указу Президента України «Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 21 листопада 2002 року № 228-IV.

Кваліфікаційна робота виконана згідно напрямів наукових досліджень кафедри: «Адміністративно-правове регулювання суспільних відносин у соціально-економічній, адміністративно-політичній сферах та правоохоронній діяльності» (номер державної реєстрації 0117U001733).

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є розгляд питань адміністративно-правової охорони інформаційного суспільства в контексті теоретичного аспекту та формулювання відповідних шляхів вдосконалення законодавчої бази в зазначеній сфері, враховуючи зарубіжний досвід.

Відповідно до поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання:**

- розглянути поняття та зміст адміністративно-правових відносин в інформаційному суспільстві;
- визначити адміністративно-правові аспекти щодо прав людини в інформаційному суспільстві;
- здійснити розгляд адміністративно-правового регулювання інформаційного суспільства;
- встановити суб'єктів, що здійснюють захист прав людини в інформаційному суспільстві;
- проаналізувати вплив діяльності публічної адміністрації у сфері інформаційного суспільства через форми і методи;
- узагальнити зарубіжний досвід адміністративно-правової охорони у сфері інформаційного суспільства;
- охарактеризувати проблемні питання та визначити шляхи вдосконалення законодавчої бази у сфері інформаційного суспільства в Україні.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, які виникають у сфері адміністративно-правової охорони інформаційного суспільства.

Предмет дослідження – наукові праці, зарубіжна практика та чинне законодавство України, що закріплює адміністративно-правове регулювання інформаційного суспільства.

Методи дослідження. В основу кваліфікаційної роботи покладено загальнонаукові і спеціальні методи. За допомогою діалектичного методу було досліджено теоретичні положення адміністративних аспектів інформаційного суспільства; структурно-функціональний та юридичний методи застосовані під час комплексного аналізу особливостей адміністративно-правового регулювання інформаційного суспільства; метод порівняльного аналізу надав змогу узагальнити зарубіжний досвід в зазначеній сфері; формально-догматичний метод

сприяв розглянути основні проблеми та визначити шляхи вдосконалення законодавчої бази інформаційного суспільства в Україні.

Практичне значення одержаних результатів кваліфікаційної роботи полягає в тому, що проаналізовані та викладені в роботі висновки та пропозиції становлять теоретичний інтерес та можуть бути використані в різних галузях діяльності, а саме:

– у правотворчій – для вдосконалення чинного законодавства України в частині внесення змін стосовно регулювання інформаційного суспільства;

– у правозастосовній – під час вирішення проблемних питань щодо охорони інформаційного суспільства;

– у навчально–методичній – при викладанні навчальних дисциплін з адміністративного права, інформаційного права, а також під час підготовки та видання навчальних посібників із відповідних навчальних дисциплін, монографій тощо.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дослідження було представлено у тезах доповіді на III Міжнародній науково-практичній конференції «Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні та світі» (м. Суми, 29 травня 2020 року).

Публікації. Теоретичні положення та висновки кваліфікаційної роботи знайшли відображення в публікації:

Безотосов О.С. Проблемні питання та шляхи вдосконалення законодавчої бази у сфері інформаційного суспільства в Україні. Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні та світі: *Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Суми, 29 травня 2020 року). [Електронний ресурс]. URL: <http://conference.law.sspu.edu.ua/> (дата звернення: 13.04.2020).

Структура роботи обумовлена її метою, завданнями, об'єктом та предметом дослідження й складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

Повний обсяг роботи становить 62 сторінки: основний текст – 55 сторінки, обсяг, що займає список використаних джерел і літератури (55 найменувань) – 7 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ АСПЕКТІВ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

1.1. Поняття та зміст адміністративно-правових відносин в інформаційному суспільстві

Українське суспільство сьогодні переживає досить непрості часи. Події 2014 року, російська агресія, напружена ситуація в країні – все це є наслідком кардинальних реформ, які зазвичай позитивних змін для більшої частини населення не приносять.

Без сумніву, реалії сьогодення говорять про те, що українське суспільство повинне розвиватись на принципах нового інформаційного ресурсу. Більш того, у нас є для цього все необхідне (талановиті учені, вищі навчальні заклади, які готують спеціалістів в інформаційній сфері) та і взагалі, український народ є трудолюбивим та має високий рівень освіти.

Для інформаційного суспільства притаманні дві складові, серед яких інформація та знання, які взаємодіють між собою, сприяють тому, щоб їх розвивати та користуватися ними, а для цього необхідно сприяти тому, щоб доступ до такої інформації та знань був повністю вільний для будь-якої особи [1, с. 171].

Інформація є тим продуктом, яка відображає світ як комплекс складових у свідомості людини та сприймання навколишнього середовища, яке існує в реальності та може вживатись за допомогою різноманітних форм. Інформація також може проявлятися в зовнішньому аспекті через соціальні системи (їх взаємодію), тобто коли суб'єктом отримується від об'єкта сигнал, що відображає інформацію. Серед іншого, такий сигнал передбачає конкретну поведінку зазначеного суб'єкта, бо інформація є тим елементом, що змушує

суб'єкта вчиняти відповідні дії, які в тому числі є об'єктом правовідносин [2, с. 105].

Тобто, під інформацією як об'єкта адміністративно-правових відносин можна розуміти продукт відображення світу у свідомості людини та у можливості для сприйняття відповідної форми в процесі її виникнення, зберігання та припинення, яка закріплюється за нормами адміністративного права.

Інформаційне суспільство являє собою своєрідну теоретичну концепцію первісного суспільства, де інформація та знання закладені в цілісному інформаційному вимірі. Особливостями такого суспільства є: постійне зростання значимості в інформації та знаннях в житті людини загалом та суспільства, зокрема; збільшення чисельності людей, які зайняті виробництвом та створенням інформаційних технологій, продуктів та послуг, які мають принцип зростати в частці ВВП (внутрішнього валового продукту); збільшення інформатизації та значення технологій в суспільних відносин [3].

Продовжуючи, виділимо думку О. Маруховського, який наголошує: «інформаційне суспільство в широкому розумінні – це суспільство, в якому інформація, знання й інформаційно-комунікаційні технології перетворюються на основну продуктивну силу та джерело епохальних зрушень в усіх сферах суспільного життя, зокрема в політичній, що виявляється у метаморфозах політичної влади, трансформації політичних режимів («е-демократія», електронна демократія), владних інститутів («е-уряд» та «е-самоврядування»), партійних («е-партія») і виборчих систем («е-вибори» та «е-референдум»), у прискоренні переходу від представницької демократії до демократії участі, у зміцненні громадянського суспільства та посиленні інших демократичних перетворень на користь людини, суспільства й людства в цілому. Інформаційне суспільство у вузькому розумінні – це суспільство, в якому інформація, знання й інформаційно-

комунікаційні технології перетворюються на основну продуктивну силу та джерело епохальних зрушень в усіх сферах суспільного життя» [4, с. 11].

Основною ціллю в переході до інформаційного суспільства є зміна громадянського суспільства, враховуючи сучасні тенденції та демократичні традиції, а також поступове викорінення інформаційної нерівності та вступ людей в сучасний простір інформаційного суспільства на підставі забезпечення захисту їх прав на вільний доступ, на захист персональних даних та виконанні покладених на державу обов'язків щодо протидії правопорушенням в зазначеній сфері. Тобто, в сучасному сприйнятті, громадянське суспільство водночас і є інформаційним суспільством. Тому, сьогоднішні реалії таких відносин та їх закріплення на законодавчому рівні є визначним критерієм, який в повній мірі формує інформаційне суспільство [5, с. 10].

Далі акцентуємо свою увагу на теорію адміністративного права та зазначимо, що адміністративно-правові відносини – це суспільні відносини, які закріплені та врегульовані за нормами адміністративного права. Окреслені відносини можуть виникати у випадку, коли є взаємозв'язок з суб'єктом публічної адміністрації. Як відомо, адміністративно-правові відносини в своїй структурі мають такі складові: суб'єкт (досить важливо вказати, що він наділяється суб'єктивними правами та юридичними обов'язками, які мають свої особливості), об'єкт (зміст таких правових відносин та юридичні факти) [6, с. 47]. Охарактеризуємо ці складові більш детально.

Що стосується суб'єктів таких відносин, О.Брель зазначає: «суб'єктами інформаційних відносин є: фізичні особи; фізичні особи – підприємці; юридичні особи; об'єднання громадян; суб'єкти владних повноважень; держава. Суб'єктами інформаційних відносин можуть бути також інші держави, їх фізичні та юридичні особи, міжнародні організації та особи без громадянства» [7, с. 14].

В свою чергу, об'єктами правових відносин вважається те, на що спрямовується діяльність суб'єктів стосовно якої вони вступають в адміністративно-правові відносини, основною метою яких є задоволення власних інтересів та потреб, що виражають об'єкт. Виникати взаємні права та обов'язки в суб'єктів можуть виключно на підставі юридичних фактів (тобто під час виникнення, зміни або припинення таких відносин) [8, с. 41-42].

З позиції Б. Гоголя, інформацію як об'єкт права слід вважати як: «нематеріальні результати інтелектуальної (розумової) діяльності людини, які існують у будь-якій формі, доступній для сприйняття людиною чи технічним пристроєм» [9, с. 12].

Як вже можна зрозуміти, об'єкт інформаційних відносин є інформація, яка встановлює особливості, ознаки таких об'єктів у вигляді явищ, виникаючих процесів у суспільстві. На думку С.С. Стасюка: «об'єктом інформаційних правовідносин не слід визнавати лише суспільні відносини або «інформацію» як процес передання відомостей від джерела до споживача, або право на інформацію, яке є для людини невідчужуваним. Об'єктом інформаційних правових відносин мають визнаватися конкретні особисті, суспільні або державні цінності у сфері реалізації інформаційних відносин, які врегульовані та охороняються нормами чинного законодавства України» [5, с. 12]. Тобто, враховуючи зазначену позицію, до структурних складових, які знаходяться під охороною інформаційного законодавства можна відносити наступні: дії або бездіяльність суб'єктів суспільних відносин; матеріальні блага та інтереси, які закріплені за суб'єктами; предмети, які включені в зазначені правові відносини.

Як стверджує Р.С. Свистович: «у сфері масової інформації (як і в інформаційній сфері) існують суто інформаційні, інформаційно-управлінські, інформаційно-майнові, інформаційно-трудова та інші суспільні відносини. Під суто інформаційними він розуміє відносини

(між відповідними суб'єктами) з приводу обігу інформації – створення, збирання, одержання, зберігання, обробки, використання, поширення, охорони й захисту. Ним запропоновано використовувати узагальнювальне поняття «інформаційні відносини у сфері масової інформації», що розуміється в широкому трактуванні» [10, с. 9].

Отже, враховуючи зазначені позиції науковців та доктрину адміністративного права, під об'єктом інформаційно-правових відносин слід вважати інформацію як нематеріальний результат інтелектуальної діяльності людини, що виражена у формі (збору, зберігання, використання та знищення такої інформації), яка закріплена за юридичними нормами та виділяє: інформаційні, інформаційно-управлінські, інформаційно-трудова та багато інших суспільних відносин, які спрямовуються на виникнення, збирання, зберігання, обробку та захист таких відносин.

В розглядуваній сфері, право фізичних та юридичних осіб на інформацію встановлене як основоположна цінність. Тут слід виділити думку С.В. Петрова, який зазначає: «сьогодні є два основних доктринальних підходи до розуміння права на інформацію – вузький та широкий. У межах вузького підходу право на інформацію розуміють виключно як право на отримання інформації та доступ до інформації. Широкий підхід передбачає віднесення до права на інформацію всіх суб'єктивних прав, спрямованих на інформацію або відповідні дії з нею, тобто право на створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорону, захист інформації» [11, с. 13]. На нашу думку, необхідно погодитись з широким підходом щодо трактування права на інформацію та додати, що під таким правом можна тлумачити комплексну систему чинних на законодавчому рівні способів під час її користуванням особою в державі.

В цілому, право фізичних та юридичних осіб на інформацію в контексті об'єкту адміністративно-правової охорони слід вважати права,

якими вони наділяються та які направлені на інформацію або виконання конкретних дій (виникнення, збирання, зберігання, охорона та захист інформації тощо). Слід також відзначити, що зміст права на інформацію виражається через два аспекти: як комплекс правових приписів, який є результатом діяльності уповноважених на це органів, якими регулюються інформаційні правові відносини або як міра можливої поведінки, яка повністю влаштовує інтереси осіб.

Таким чином, адміністративно-правові відносини в інформаційному суспільстві – це суспільні відносини, які закріплені нормами адміністративного права та встановлюють основні принципи існування інформаційного суспільства.

Об'єктом адміністративно-правових відносин в зазначеній сфері може бути необмежена кількість цінностей (благ) у формі виявлення, фіксації та обробки різноманітної інформації (технологій, виробництва знань, інформаційної економіки, культури інформаційного суспільства) та які встановлюють публічну цінність для тих осіб, що споживають інформаційні ресурси, а також діяльність суб'єктів публічної адміністрації, які забезпечують права фізичних та юридичних осіб на інформацію та захист їх законних інтересів в інформаційному суспільстві з врахуванням адміністративних норм.

1.2. Адміністративно-правові аспекти щодо прав людини в інформаційному суспільстві

Європейський Союз визнає права людини як найвищу цінність [12]. Конституція України як основоположний Закон нашої держави відповідає зазначеному стандарту. Відповідно до ст. 3 Конституції України: «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість

діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави» [13]. В свою чергу, відповідно до ст. 22 Конституції України є уточнення: «права і свободи людини і громадянина, закріплені цією Конституцією, не є вичерпними» [13].

Серед таких невичерпних прав можна виділити права людини в інформаційному суспільстві, гарантія яких покладена на публічну адміністрацію.

Так, в зазначеній сфері, насамперед, можна виділити значну кількість основоположних прав, які закріплені Конституцією. Наприклад, відповідно до ч. 2 ст. 34 Конституції України, встановлено: «кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір» [13]. Окреслене право дає змогу побачити, що кожен громадянин в перераховані способи та форми може бути повноцінним учасником інформаційних відносин. Це право також підштовхує виділити право на звернення. Охарактеризоване право виражене через відповідну процедуру, за допомогою якої громадянин має можливість реалізувати свої права та законні інтереси через взаємозв'язок з органами публічної влади стосовно доступу на отримання необхідної інформації від цих органів. Так, відповідно до ст. 40 Конституції України: «усі мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, що зобов'язані розглянути звернення й дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк» [13].

Іншими правами людини в інформаційній сфері, які закріплені в Конституції України, стосуються обмеження інформаційного проникнення в приватні справи особи зі сторони державних органів та посадових осіб. Тобто, ці права направлені конкретно на захист

правовідносин в зазначеній сфері. Гарантування прав людини щодо невтручання в особисте життя закріплюється за положенням ст. 32 Конституції України, згідно з якою: «не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини» [13]. Положення зазначеної статті встановлює і механізм, який забезпечує це право. Відповідно до ч. 3. ст. 32 Конституції України говориться про те, що: «кожний громадянин має право знайомитися в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, установах і організаціях з відомостями про себе, які не є державною або іншою захищеною законом таємницею» [13]. В свою чергу, згідно з ч. 4 ст. 32 Конституції України: «кожному гарантується судовий захист права спростовувати недостовірну інформацію про себе і членів своєї сім'ї та права вимагати вилучення будь-якої інформації, а також право на відшкодування матеріальної і моральної шкоди, завданої збиранням, зберіганням, використанням та поширенням такої недостовірної інформації» [13]. Як підсумок, можна сказати, що це право дає змогу виокремлювати сам факт збирання такої інформації щодо особи відповідними органами, які встановлюють їх зміст та на підставі цього визначають рівень правомірності дій особи.

Продовжуючи розгляд, не можна оминати увагою на право особи щодо отримання кваліфікованої правової допомоги. Відповідно до ст. 59 Конституції України: «кожен має право на професійну правничу допомогу» [13]. Складовою цього права є правова інформація, яка в свою чергу, породжує право на освіту, в основі якого міститься доступний інформаційний обмін між громадянами, оскільки сам процес навчання створює ґрунт для пошуку і отримання інформації.

Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-ХІІ «Про інформацію» визначає, що право на інформацію встановлюється:

«створенням механізму реалізації права на інформацію; створенням можливостей для вільного доступу до статистичних даних, архівних, бібліотечних і музейних фондів, інших інформаційних банків, баз даних, інформаційних ресурсів; обов'язком суб'єктів владних повноважень інформувати громадськість і засоби масової інформації про свою діяльність і прийняті рішення; обов'язком суб'єктів владних повноважень визначити спеціальні підрозділи або відповідальних осіб для забезпечення доступу запитувачів до інформації» [14] тощо.

Більш того, відповідно до ч. 2. ст. 6 зазначеного Закону чітко визначається: «право на інформацію може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку, з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету й неупередженості правосуддя» [14].

Як узагальнення, можна стверджувати, що основною метою адміністративно-правових аспектів щодо прав людини в інформаційному суспільстві є забезпечення прав громадян в можливості володіти безперешкодним допуском, який надається суб'єктом публічної адміністрації до інформаційних ресурсів (статистичні дані, архівні, бібліотечні та музейні фонди) та в чітко встановленому законом порядку.

Закон України від 13 січня 2011 року № 2939-VI «Про доступ до публічної інформації»: «визначає порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, що перебуває у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом, та інформації, що становить суспільний інтерес» [15]. Стаття 2 цього Закону встановлює, що: «метою цього Закону є забезпечення прозорості та відкритості суб'єктів

владних повноважень і створення механізмів реалізації права кожного на доступ до публічної інформації» [15].

Загалом, регулювання прав людини в інформаційному суспільстві України хоч і має законодавче закріплення, однак зіштовхується зі значним масивом проблемних та невирішених питань, серед яких: низький потенціал інформаційних технологій при використанні їх в економіку країни та суспільство; відсутність чіткого розмежування юрисдикції та покладених повноважень на відповідні органи під час запровадження інформаційних технологій в систему управління державою та під час координації такої діяльності в зазначеній сфері; недостатність в забезпеченні доступних та якісних адміністративних послуг суб'єктам інформаційних відносин та реалізації відповідних гарантій; поширення практики направлення органами державної влади своїх обов'язків з надання адміністративних послуг як привід необхідного використання інформаційних систем, які призводять до повної втрати контролю над ціновою політикою з надання таких послуг, тощо. Більш змістовніше ці та інші проблеми зазначеної сфери ми розглянемо в останньому розділі нашої роботи.

Таким чином, підсумовуючи, зазначимо, що адміністративно-правові аспекти щодо прав людини в інформаційному суспільстві характеризуються тим, що спрямовуються на задоволення інформаційних потреб та інтересів особи, які в свою чергу, створюють підґрунтя для того, щоб нормально функціонувати та дотримуватись моральних засад суспільства.

Зазначені аспекти щодо прав людини в інформаційному суспільстві знаходяться в постійному зв'язку з діяльністю органів публічної адміністрації та є невід'ємними і становлять собою основоположні конституційні права людини, які мають забезпечуватись цими органами.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

2.1. Адміністративно-правове регулювання інформаційного суспільства

Адміністративно-правове регулювання має важливе значення в будь-якій сфері, в тому числі в інформаційному суспільстві. У зв'язку з цим, виникає необхідність розглянути це питання та визначити його місце в цій сфері.

Інформаційне суспільство є активним, люди контактують між собою та вирішують питання різного характеру. Проте, існування норм права аж ніяк не говорить про те, що вони будуть виконуватись в автоматичному порядку. На шляху норм права до суспільства існує багато об'єктивних факторів, які їх стримують і зазвичай, вони виникають практично завжди. В адміністративно-правових відносинах норми права не завжди виконуються як потрібно. Вони, як правило, реалізуються за допомогою певного стимулу у вигляді «публічного адміністрування». Усе сказане загалом дає підстави для того, щоб охарактеризувати саме механізм адміністративно-правового регулювання в інформаційному суспільстві та встановити динаміку розвитку такого регулювання.

З теорії права, детальне дослідження механізму правового регулювання проводив О. Мурашин, який свого часу зазначав: «правове регулювання – це інструмент соціального управління, що має упорядковувати суспільні відносини, забезпечуючи реалізацію позитивних інтересів суб'єктів. У рамках цього процесу зустрічаються різноманітні перепони, що без своєчасного їх усунення знижують ефект правового регулювання. Механізм правового регулювання саме і є

такою системою правових засобів, яка дозволяє найбільш послідовно та юридично боротися з правопорушеннями, тому що окремо взяті юридичні інструменти цього повною мірою забезпечити не зможуть. Звідси випливає об'єктивна потреба в такому улаштуванні правових засобів, яка створювала б можливість для безперешкодного задоволення інтересів суб'єктів. До того ж правове регулювання в процесі свого здійснення складається з визначених етапів і відповідних їм елементів, що забезпечують рух інтересів суб'єктів до цінностей» [16, с. 406].

Враховуючи досить обґрунтовану позицію вченого, можна зазначити, що під механізмом правового регулювання в інформаційному суспільстві слід розуміти комплексну систему юридичних засобів з посилюючим впливом на правові відносини інформаційного суспільства шляхом переводу нормативності права в суспільні відносини зазначеної сфери, основною ціллю якого є чітке, послідовне забезпечення та реалізація інформаційних прав.

Механізму адміністративно-правового регулювання інформаційного суспільства притаманні наступні особливості:

1) характеризується конкретною ціллю регулювання, однією з яких є покладений на суб'єкта публічної адміністрації обов'язок відповідними способами адміністративного права протидіяти протиправним посяганням на права, свободи та законні інтереси осіб в зазначеній сфері. Як приклад (попередження щодо посягання та таємницю кореспонденції та на свободу літературної творчості тощо);

2) при встановленні ознаки змісту щодо механізму адміністративно-правового регулювання в зазначеній сфері, коректно буде використати широке розуміння стосовно його трактування та з цим врахуванням виділяти наступні структурні елементи: зовнішнє вираження норм адміністративного права (джерела); діяльність публічної адміністрації в контексті застосування спеціальних принципів; адміністративно-правові відносини в зазначеній сфері; статус суб'єктів

публічної адміністрації, який передбачає забезпечувати права і свободи в інформаційному суспільстві; форми, методи та процедури діяльності суб'єктів публічної адміністрації під час забезпечення основних прав, свобод та законних інтересів осіб в зазначеній сфері.

Серед зазначеного виділення елементів, основоположними є зовнішнє вираження норм адміністративного права (джерела). Як наголошує Р. Мельник: «до джерел адміністративного права належать формалізовані національні джерела адміністративного права; формальні міжнародні (європейські) джерела адміністративного права; неформальні джерела адміністративного права» [17, с. 90].

По ієрархії – найвищим джерелом взагалі, та в адміністративному праві, зокрема, як нами вже наголошувалося є Конституція України. З нашої думки, окремі положення Конституції України в зазначеній сфері потрібно розділяти на наступні:

- 1) ті, якими визначається сфера, в яку ні державі, ні будь-яким іншим особам не можна втручатися (негативні);
- 2) норми Конституції України, які дають гарантію фізичним і юридичним особам державну підтримку (позитивні);
- 3) норми Конституції України, що використовуються особами на власний розсуд та за своєю ініціативою (активні).

Центральні положення, які здійснюють регулювання відносин в інформаційному суспільстві мають свій відбиток в Законі України «Про інформацію» [14] та Законі України від 1 червня 2010 року № 2297-VI «Про захист персональних даних» [18].

Законом України «Про інформацію» встановлено: «право на інформацію охороняється законом. Держава гарантує всім суб'єктам інформаційних відносин рівні права й можливості доступу до інформації. Ніхто не може обмежувати права особи у виборі форм і джерел одержання інформації, за винятком випадків, передбачених законом» [14].

В свою чергу, Закон України «Про захист персональних даних»: «регулює правові відносини, пов'язані із захистом й обробкою персональних даних, і спрямований на захист основоположних прав і свобод людини і громадянина, зокрема права на невтручання в особисте життя у зв'язку з обробкою персональних даних» [18].

Величезна кількість джерел права в сфері інформаційного суспільства зосереджується в нормативно-правових актах. Сотні постанов Кабінету Міністрів України присвячуються даному питанню. Безумовно, всі ми розглядати не будемо, але в процесі дослідження виділимо ті, які становлять вагомий інтерес.

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 14 січня 2015 року № 2 «Питання діяльності Міністерства інформаційної політики України», встановлює: «Міністерство інформаційної політики України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади у сфері забезпечення інформаційного суверенітету України, зокрема з питань поширення суспільно важливої інформації в Україні та за її межами, а також забезпечення функціонування державних інформаційних ресурсів» [19].

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 листопада 2012 року № 1134 «Про запровадження Національної системи індикаторів розвитку інформаційного суспільства», за якою: «затверджено перелік індикаторів розвитку інформаційного суспільства, зокрема: кількість інтернет-користувачів у розрахунку на 100 осіб; кількість інтернеткористувачів широкосмугового доступу в розрахунку на 100 осіб; частка користувачів мобільного Інтернету у відсотках до загальної кількості інтернет-користувачів; частка витрат на програмне забезпечення у відсотках до загальних витрат на інформаційні технології; рівень обчислювальної потужності інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури» [20] тощо.

3. Постанова Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2013 року № 958 «Про затвердження Положення про Державну інформаційну систему електронних звернень громадян» [21]. Зазначена постанова є досить важливою в сфері інформаційного суспільства, оскільки вона визначає подання громадянами до органів місцевої влади електронних звернень, які можуть контролюватися цими громадянами, а органи місцевого самоврядування ведуть постійній облік таких звернень і вирішують поставлені питання. Однак, для того, щоб норми постанови виконувалися на практиці, їх реалізація була закріплена в Указі Президента України від 28 серпня 2015 року № 523 «Про Порядок розгляду електронної петиції, адресованої Президентові України» [22], який також став новелою в зазначеній сфері. Тисячі електронних петицій подаються громадянами з питань, які стосуються абсолютно всіх сфер життя, від глобальних до незначних. Проте, як показує практика, навіть коли зібрана необхідна кількість підписів (25 тисяч), зворотньої реакції на петицію може не послідувати.

Продовжуючи, проаналізуємо міжнародні джерела в зазначеній сфері, серед яких виділимо ті, які стосуються Європейського Союзу (далі – ЄС), адже вони є провідними. Інформаційне право ЄС та його норми створюють систему інститутів міжнародного інформаційного права, які є структуровані та взаємопов'язані між собою і складають цілісний механізм стосовно регулювання інформаційних відносин суб'єктів права [23].

Отже, інформаційні права представлені в наступних джерелах ЄС:

- 1) міжнародні угоди, які мають регіональний характер, серед яких конвенції Ради Європи та Європейського Союзу, рекомендації, резолюції, директиви, регламенти, рішення, хартії тощо;
- 2) законодавство країн ЄС; судові прецеденти (рішення Європейського суду з прав людини, рішення національних судів європейських держав);
- 3) звичаї міжнародного права (засади та норми, які чітко дотримуються

суб'єкти європейського права в порядку одностороннього виконання та які регламентують діяльність у сфері інформації та комунікації [23].

В Європейському Союзі прийнято зосереджувати увагу адміністративно-правовому регулюванню професійній діяльності журналістів. Серед таких нормативно-правових актів можна виділити: 1) Резолюцію (74) 26 Комітету міністрів Ради Європи «Про право на відповідь – стан особи відносно преси»; 2) Декларацію Комітету міністрів Ради Європи «Про свободу вираження поглядів та інформації»; 3) Рекомендацію 1067 (1987) Парламентської асамблеї Ради Європи «Про культурний вимір мовлення в Європі»; 4) Резолюцію 1003 (1993) Парламентської асамблеї Ради Європи «Про етичні принципи журналістики» [24] тощо.

На підставі вищевикладеного, слід зазначити, що під механізмом правового регулювання в інформаційному суспільстві слід розуміти комплексну систему юридичних засобів з посилу яких встановлюється вплив на правові відносини інформаційного суспільства шляхом переводу нормативності права в суспільні відносини зазначеної сфери, основною ціллю якого є чітке, послідовне забезпечення та реалізація інформаційних прав.

Елементами зазначеного механізму у сфері інформаційного суспільства є наступні:

1) положення Конституції України: а) ті, якими визначається сфера, в яку ні державі, ні будь-яким іншим особам не можна втручатися (негативні); б) норми Конституції України, які дають гарантію фізичним і юридичним особам державну підтримку (позитивні); в) норми Конституції України, що використовуються особами на власний розсуд та за своєю ініціативою (активні);

2) адміністративно-правові норми, які закріплені в спеціальних законах України;

3) адміністративно-правові норми, які закріплюються за підзаконними нормативно-правовими актами (постанови Кабінету Міністрів України, укази Президента України);

4) міжнародні джерела.

2.2. Суб'єкти, що здійснюють захист прав людини в інформаційному суспільстві

Важливим питанням для пізнання структурних елементів стосовно захисту прав людини в інформаційному суспільстві належить суб'єктам, які здійснюють відповідну діяльність в зазначеній сфері. Актуальність суб'єктів в системі адміністративно-правового регулювання будь-якої сфери, в тому числі, що стосується і інформаційного суспільства, не викликає сумнівів.

Правознавці з адміністративного права говорять, що: «адміністративно-правовий статус особи – це сукупність установлених законодавством України суб'єктивних публічних прав і юридичних обов'язків індивіда в сукупності з обсягом і характером його адміністративної правосуб'єктності та адміністративної відповідальності» [8, с. 98-110].

Як вже наголошувалось, основоположними адміністративними правами людини в інформаційному суспільстві є право на інформацію і звернення, право на таємницю кореспонденції, право кожного на свободу творчості, які забезпечуються суб'єктами публічної адміністрації відповідно до покладених на них повноважень.

Таких суб'єктів зазвичай поділяють на державних та недержавних. Вони пов'язані одне з одним тим, оскільки їм притаманні схожі особливості, які розкриваються через правовий статус. На цьому питанні ми і зосередимо свою увагу детальніше. Розглянемо основоположних, на нашу думку суб'єктів та визначимо їх статус.

1. Кабінет Міністрів України (далі – Кабмін) є вищим органом у системі органів виконавчої влади. Відповідно до Закону України від 27 лютого 2014 року № 794-VII у сфері інформаційного суспільства на Кабмін покладаються обов'язки: «проводити державну політику у сфері інформатизації, сприяти становленню єдиного інформаційного простору на території України; регулярно інформувати громадськість через засоби масової інформації про свою діяльність, залучати громадян до процесу прийняття рішень, що мають важливе суспільне значення» [25] тощо.

2. Один із визначних центральних органів виконавчої влади є Міністерство інформаційної політики України (далі – МІП), на яке ми вже звертали увагу підрозділом вище. Основними завданнями МІП є: «забезпечення здійснення реформ засобів масової інформації щодо поширення суспільно важливої інформації; підготовка пропозицій щодо вдосконалення законодавчих актів і внесення їх на розгляд Кабінету Міністрів України; вживання заходів щодо захисту прав громадян на вільний збір, зберігання, використання й поширення інформації, зокрема на тимчасово окупованих територіях та в районі проведення антитерористичної операції відповідно до покладених на нього завдань у рамках закону про воєнний та надзвичайний стан» [19] тощо.

3. Державний комітет телебачення і радіомовлення України (далі – Держкомтелерадіо) є центральним органом виконавчої влади, який проводить державну політику у сфері телебачення і радіомовлення [26].

Держкомтелерадіо в зазначеній сфері: «за дорученням Міністра культури, молоді та спорту виконує разом з іншими державними органами завдання щодо забезпечення інформаційної безпеки; забезпечує дотримання державної мовної політики у сфері телебачення і радіомовлення; забезпечує єдність вимірювань, здійснення метрологічного контролю та нагляду у сфері державного телебачення і

радіомовлення; забезпечує впровадження сучасних цифрових технологій у державних телерадіоорганізаціях; проводить моніторинг змістовного наповнення теле- та радіопрограм, вироблених державними телерадіоорганізаціями» [26] тощо.

4. В сфері національної безпеки, в тому числі і інформаційної, значні повноваження покладені на Раду національної безпеки і оборони (далі – РНБО), яка виступає координаційним органом щодо питань національної безпеки й оборони. Повноваження РНБО у сфері інформаційного суспільства наступні: «визначення стратегічних національних інтересів України, концептуальних підходів і напрямків забезпечення національної безпеки й оборони в політичній, економічній, соціальній, військовій, науково-технологічній, екологічній, інформаційній та інших сферах; забезпечення і контролю надходження та опрацювання необхідної інформації, її збереження, конфіденційності та використання в інтересах національної безпеки України, аналізу на її основі стану і тенденцій розвитку подій, що відбуваються в Україні і в світі, визначення потенційних і реальних загроз національним інтересам України» [27] тощо.

5. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації (далі – НКРЗІ), є державним колегіальним органом, який підпорядковується Президенту України та звітує Верховній Раді України. «Комісія є органом державного регулювання у сфері телекомунікацій, інформатизації, користування радіочастотним ресурсом і надання послуг поштового зв'язку, здійснює повноваження органу ліцензування, дозвільного органу, регуляторного органу, органу державного нагляду (контролю)» [28]. Окремо слід зазначити, що ця Комісія здійснює адміністративне регулювання з приводу становлення цінової політики для монополістів, які займаються розробкою та розповсюдженням інформаційних технологій.

Основними завданнями НКРЗІ є: «здійснення державного регулювання та нагляду у сфері телекомунікацій, інформатизації, користування радіочастотним ресурсом, надання послуг поштового зв'язку, використання інфраструктури з метою максимального задоволення попиту споживачів на послуги зв'язку та інформаційні послуги, створення сприятливих умов для залучення інвестицій, збільшення обсягів послуг та підвищення їх якості, розвитку та модернізації телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних мереж з урахуванням інтересів національної безпеки; забезпечення ефективного користування радіочастотним ресурсом і функціонування ринку телекомунікаційних, інформаційно-телекомунікаційних, інформаційних послуг та послуг поштового зв'язку на основі збалансування інтересів суспільства, суб'єктів господарювання та споживачів цих послуг» [28] тощо.

6. Український державний центр радіочастот. Адміністративний статус зазначеного центру представлений в покладених на нього обов'язків, які направлені на здійснення відповідних заходів щодо забезпечення електромагнітної сумісності радіоелектронних засобів та вправі збирати, обробляти та зберігати інформацію за підтримки технічних засобів [29].

7. Одне з основоположних місць належить суб'єктам громадянського суспільства, а точніше громадським об'єднанням та засобам масової інформації, головною задачею яких є: захист свободи слова, контроль за дотриманням права на інформацію, звернення, таємницю кореспонденції тощо; протидія цензурі; захист інтернет-простору від втручання держави; захист прав журналістів.

В цілому, адміністративно-правовий статус зазначеної категорії суб'єктів у сфері інформаційного суспільства виражений тим, що такі суб'єкти в добровільному порядку беруть на себе публічні зобов'язання

та сприяють в забезпеченні прав та законних інтересів осіб в зазначеній сфері.

Наведене вище дає підстави для висновку про те, що під адміністративно-правовим статусом суб'єктів, які здійснюють захист в зазначеній сфері, необхідно розуміти встановлений обсяг прав та обов'язків суб'єктів публічної адміністрації, які відповідно до покладених на них повноважень сприяють в забезпеченні прав та законних інтересів осіб у сфері інформаційного суспільства.

Серед центральних та провідних суб'єктів, які мають значні повноваження в інформаційній сфері слід виділяти: 1) Кабінет Міністрів України; 2) Міністерство інформаційної політики України; 3) Державний комітет телебачення і радіомовлення України; 4) Рада національної безпеки України; 5) Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації; 6) Український державний центр радіочастот; 7) громадські об'єднання та ЗМІ як провідний суб'єкт в зазначеній сфері.

2.3. Вплив діяльності публічної адміністрації у сфері інформаційного суспільства через форми і методи

Такі елементи адміністративно-правового регулювання у сфері інформаційного суспільства як форми і методи, зумовлюють успіх роботи усього механізму публічної влади. Вони повинні не тільки гармонійно поєднуватися з усіма іншими частинами публічного врядування, управління, регулювання, але й адекватно відображати суть усіх інших соціальних процесів, тенденцій, закономірностей інформаційних відносин на місцевому та загальнодержавному рівні.

Проаналізувавши статус та повноваження суб'єктів, що здійснюють захист прав людини у сфері інформаційного суспільства, можна стверджувати, що кожен із суб'єктів має власний інструментарій,

який в свою чергу, забов'язаний реалізовувати основні функціональні можливості останніх, а допоможуть в цьому форми і методи зазначеної діяльності, які досить чітко та ґрунтовно відображають її роль та сутність щодо впливу діяльності публічної адміністрації в зазначеній сфері.

В юридичній літературі під формою розуміють: «контури, зовнішній вираз сутності» [8, с. 122]. В свою чергу, форми діяльності публічної адміністрації в зазначеній сфері – це зовнішній вираз конкретних дій публічної адміністрації, який здійснюється на підставі законності та повноважень з ціллю публічного забезпечення прав та основоположних свобод людини, а також створення відповідними засобами простору для ефективного функціонування держави у сфері інформаційного суспільства.

За характером діяльності зазначених суб'єктів такі форми слід поділяти на: «видання підзаконних нормативно-правових актів; видання індивідуальних адміністративних актів; укладення адміністративних договорів; учинення інших адміністративних дій, які є юридично значущими» [8, с. 123-124].

Викладене трактування та встановлення відповідних форм дає змогу зазначити, що у сфері інформаційного суспільства для забезпечення прав та законних інтересів осіб це є цілком коректним та потребує детального огляду кожної з форм.

1. Видання підзаконних нормативно-правових актів – це один із правотворчих напрямів публічної діяльності, який передбачає здійснення впорядкованої діяльності, яка направлена на те, щоб виконувати закони шляхом розробки та запровадження підзаконних правил загального характеру. В свою чергу, зазначені акти слід розділяти на зовнішні та внутрішньоорганізаційні. Серед зовнішніх визначимо Постанову Кабінету Міністрів України від 3 вересня 2014 року № 411 «Про затвердження Положення про Адміністрацію

Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України», яка встановила завдання та відповідні форми під час реалізації державної політики: «у сферах криптографічного і технічного захисту інформації, телекомунікацій, користування радіочастотним ресурсом України, поштового зв'язку спеціального призначення, урядового фельд'єгерського зв'язку, захисту державних інформаційних ресурсів та інформації, вимога щодо захисту яких установлена законом, в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах і на об'єктах інформаційної діяльності, а також у сферах використання державних інформаційних ресурсів в частині захисту інформації, протидії технічним розвідкам, функціонування, безпеки та розвитку державної системи урядового зв'язку, Національної системи конфіденційного зв'язку» [30] тощо.

Внутрішньоорганізаційні нормативно-правові акти представлені наступним чином:

– Постанова Верховної Ради України від 23 грудня 1998 року № 347-XIV «Про Указ Президента України «Про вдосконалення державного управління інформаційною сферою», за якою були встановлені заходи організаційного впливу в інформаційній сфері та які функціонують попри широке незадоволення працівників ЗМІ, преси, громадської публіки тощо [31];

– Постанова Кабінету Міністрів України від 16 лютого 1998 року №180 «Про затвердження положення про забезпечення режиму секретності під час обробки інформації, що становить державну таємницю, в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах» [32];

– Наказ Державного комітету телебачення і радіомовлення України (далі – НТКУ) від 18 квітня 2016 року № 84 «Про затвердження Статуту Національної телекомпанії України» за яким встановлено: «основною метою діяльності НТКУ є забезпечення прав громадян на

свободу думки і слова, на отримання повної, достовірної та оперативної інформації, відкрите й вільне обговорення суспільних питань, а також розроблення і реалізацію програмної політики, що відповідає національним інтересам України, створення конкурентоспроможної інформаційної продукції та забезпечення входження України у світовий інформаційний простір» [33];

– Наказ Державного комітету телебачення і радіомовлення України від 9 січня 2014 року № 1 затверджено Інструкцію щодо заповнення форми звітності № 1-В (ЗМІ) (піврічна) «Звіт про випуск продукції друкованих засобів масової інформації» [34].

Узагальнюючи, зазначимо, що видання підзаконних нормативно-правових актів у зазначеній сфері – це приписи владного характеру, які мають на меті забезпечити об'ємну кількість прав осіб в інформаційному суспільстві, які в свою чергу деталізують закони України до стадії їх реалізації.

2. Видання індивідуальних адміністративних актів є одним із найпоширеніших способів, за допомогою якого реалізуються повноваження органів публічної адміністрації. Без такого виду актів майже неможливо вирішувати справи, в тому числі і в інформаційному суспільстві. Ці акти дещо схожі з нормативно-правовими, однак їх відмінність полягає в тому, що вони здійснюють встановлення, зміну або припинення адміністративно-правових відносин. Серед таких актів можна виділити:

– Указ Президента України від 11 травня 2018 року № 120/2018 були призначені державні стипендії видатним діячам інформаційної сфери [35];

– Розпорядження Кабміну в зазначеній сфері, які серед індивідуальних актів є пріоритетними. Як приклад, Розпорядження Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2014 року № 1135 визначило конкретні заходи стосовно захисту державних інформаційних ресурсів.

Серед таких заходів встановлено: «удосконалити правове регулювання у сфері захисту державних інформаційних ресурсів в інформаційно-телекомунікаційних системах, розробити нормативні документи з урахуванням нових тенденцій, викликів і загроз у кіберпросторі» [36] тощо;

– Розпорядження Вінницької обласної державної адміністрації від 30 листопада 2015 року № 733, яким встановлено План відповідних заходів, які спрямовані на популяризацію вивчення англійської мови [37];

– Розпорядження Херсонського міської голови від 4 жовтня 2012 року № 717–р. «Про надання інформації щодо роботи виконавчих органів Херсонської міської ради тощо до управління громадських зв'язків для висвітлення її на офіційному сайті міста та в пресі», яким було встановлено, що відділу по забезпеченню депутатської діяльності, управлінню освіти треба надавати всю необхідну інформацію в повному об'ємі до відділу інформаційного забезпечення, яка в подальшому буде розміщуватися на офіційних сторінках в рубриці «Міська влада» та «Знайомство з містом»; здійснювати своєчасний контроль та оновлення інформації стосовно складу депутатського корпусу, званих громадян міста [38] тощо.

В цілому, індивідуальні акти в розглядуваній сфері щодо забезпечення прав можна вважати ключовими, які реалізуються органами публічної адміністрації, які наділені відповідною владною компетенцією щодо забезпечення прав та законних інтересів осіб у сфері інформаційного суспільства.

3. Укладення адміністративних договорів [8, с. 130]. Тут необхідно звернутися до п. 16 ст. 4 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАСУ), за яким: «адміністративний договір – це спільний правовий акт суб'єктів владних повноважень або правовий акт за участю суб'єкта владних повноважень та іншої особи, що ґрунтується

на їх волеузгодженні, має форму договору, угоди, протоколу, меморандуму тощо, визначає взаємні права та обов'язки його учасників у публічно-правовій сфері і укладається на підставі закону» [39]. Як приклад, можна виділити договір про надання інформаційних послуг, які надаються конкретним суб'єктом публічної адміністрації.

4. Учинення інших адміністративних дій, які є юридично значущими. Такими діями вважаються ті, що формують нове юридичне положення, правові відносини, які вже існують – змінюються або виступають в ролі умови, яка необхідна для настання правових наслідків [8, с. 131]. Як приклад, в зазначеній сфері це може бути реєстрація друкованих ЗМІ, телеканалів, друковані видання тощо. Державній реєстрації підлягають усі друковані ЗМІ, які реалізовані на території нашої держави, незалежно від того який у них тираж, розповсюдження та спосіб виготовлення.

Продовжуючи розгляд, перейдемо до аналізу методів, серед яких в доктрині адміністративного права прийнято виділяти заохочення, переконання і примус.

1. Заохочення собою становить стимул для суб'єктів адміністративно-правових відносин на здійснення належної поведінки та в цілому зміцнює принцип справедливості та дисципліну в адміністративному регулюванні [8, с. 84].

Метод заохочення у сфері інформаційного суспільства також застосовується та виражається через комплекс заходів морального, матеріального та морально-матеріального змісту.

До заохочень морального змісту можна віднести нагороди працівників у сфері інформаційного суспільства, різноманітні подяки, почесні грамоти, медалі тощо. Законом України від 16 березня 2000 року № 1549-III «Про державні нагороди України», встановлено: «державні нагороди України є вищою формою відзначення громадян за видатні заслуги в розвитку економіки, науки, культури, соціальної сфери,

захисті Вітчизни, охороні конституційних прав і свобод людини, державному будівництві та громадській діяльності, за інші заслуги перед Україною» [40].

Заохочення матеріального змісту представлені у вигляді премії, подарунків, які стосуються і працівників інформаційної сфери. Тут можна застосувати вже розглядуваний Указ Президента України «Про призначення державних стипендій видатним діячам інформаційної сфери», за яким: «призначено довічні державні стипендії видатним діячам інформаційної сфери (журналістам і працівникам культури)» [35].

Останній вид морально-матеріальних заохочень стосується присвоєння почесних звань конкретній категорії осіб в інформаційній сфері. Так, відповідно до Закону України від 29 червня 2001 року № 476 «Про почесні звання України», зазначено: «почесні звання України є державними нагородами України, що присвоюються за особисті заслуги перед Українською державою громадянам, які працюють у відповідній галузі економічної або соціально-культурної сфери, як правило, не менше десяти років, мають високі трудові досягнення і професійну майстерність» [41].

2. Переконавання як метод також стосується належної поведінки, яка реалізується через відповідні заходи та направлена на стимулювання належної поведінки учасників адміністративних правовідносин. Однак, цей метод становить собою процес послідовних дій, серед яких: оволодіння увагою; вплив на свідомість; вміння управляти емоціями; створення інтересу.

В зазначеній сфері популярною формою використання переконання є систематичне здійснення МПП роз'яснювальної діяльності, тобто розповсюдження національної комунікаційної кампанії стосовно підтримки децентралізації в Україні, підтримки вимушених

переселенців Всесвітньою Продовольчою Програмою Організації Об'єднаних Націй (ВВП ООН) [42] тощо.

3. Окрім сприятливих методів, які були коротко охарактеризовані є ще і метод примусу, в якому також може виникати необхідність та який слугує як негативний наслідок, в тому числі у сфері інформаційного суспільства. Як відомо, примус може можна поділити на три основні види: а) адміністративно-запобіжні заходи; б) заходи, які направлені на припинення правопорушення; в) адміністративні стягнення.

Проте, слід відзначити, що у розглядуваній сфері основоположною засадою є принцип свободи слова і свободи засобів масової інформації. Тобто, в даному випадку, публічній адміністрації забороняється на законодавчому рівні використовувати методи примусу стосовно ЗМІ. Виключно судом можна встановити вплив на ЗМІ, які діють не в рамках чинного законодавства. Тобто, запобіжні заходи та заходи, які направлені на припинення правопорушення в сфері інформаційного суспільства не актуальні.

Останній вид примусу у вигляді адміністративних стягнень має місце бути. Відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КупАП), на органи публічної адміністрації покладаються значні повноваження стосовно здійснення такої діяльності в зазначеній сфері: «складати протоколи про адміністративні правопорушення» (ст. 255); «розглядати справи в квазісудовому порядку за деякими з них» (глава 17); «здійснювати адміністративне провадження щодо виконання адміністративних стягнень» (розділ V) [43].

Під час розгляду справ про адміністративні правопорушення посадові особи накладають на осіб, які вчиняють протиправні дії адміністративні стягнення.

Узагальнюючи сказане, зазначимо, що метод примусу в зазначеній сфері є дещо звуженим. Це виражається в тому, що примус може бути застосований виключно судом через надані протоколи про адміністративні правопорушення, які були винесені уповноваженими суб'єктами публічної адміністрації за порушення прав та законних інтересів осіб у сфері інформаційного суспільства.

Таким чином, підводячи загальний підсумок дослідження, варто зазначити, що форми діяльності публічної адміністрації в зазначеній сфері – це зовнішній вираз конкретних дій публічної адміністрації, який здійснюється на підставі законності та повноважень з ціллю публічного забезпечення прав та основоположних свобод людини, а також створення відповідними засобами простору для ефективного функціонування держави у сфері інформаційного суспільства.

Основними формами у сфері інформаційного суспільства є: 1) видання підзаконних нормативно-правових актів; 2) видання індивідуальних адміністративних актів; 3) укладення адміністративних договорів; 4) учинення інших адміністративних дій, які є юридично значущими.

В основу методів адміністративної діяльності публічної адміністрації у сфері інформаційного суспільства покладено їх класичний вираз, серед яких: 1) заохочення; 2) переконання; 3) примус.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

3.1. Зарубіжний досвід адміністративно-правової охорони у сфері інформаційного суспільства

«Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» [44], яка була підписана у 2014 році і без усіляких сумнівів можна сказати, що вона поставила крапку та визначила орієнтир, за яким нашій країні необхідно здійснювати рух. В першу чергу, це стосується адаптації стандартів Європейського Союзу, в тому числі і у сфері регулювання інформаційного суспільства.

Зазначена Угода є дуже серйозним документом, який визначає шлях інтеграції України до ЄС і встановлює першочергові кроки щодо правового регулювання нашої держави в цілому та у сфері інформаційного суспільства, зокрема.

Створення інформаційного простору в Україні, який буде становити єдиний механізм, здійснюється з врахуванням концепції інформаційної політики ЄС та повинен бути реалізований через відповідні стратегії, програми і проекти організацій, в рамках яких вирішуються важливі питання, в тому числі дуже багато проблемних питань щодо становлення інформаційного суспільства в країнах Європи, серед яких, основними можна виділити: розвиток інфраструктури, комунікаційних магістралей, телекомунікаційних мереж, проблемні питання в контексті інформаційної економіки та торгівлі [45, с. 79] тощо.

Головною передумовою, яка послугувала розвитком інформаційної політики в Європейському Союзі стала програма PRINCE «Пріоритетні інформаційні акції для європейського громадянина», яка була створена в 1994 році по ініціативі Європейського Парламенту. Європейською Комісією було визначено три основні інформаційні заходи для громадян ЄС: 1) «Євро – валюта для Європи» (яка направлена на те, щоб надавати необхідну інформацію щодо введення єдиної валюти в Європі); 2) «Громадяни в першу чергу» (основна мета якої підвищити обізнаність та надавати необхідну інформацію, яка стосується можливостей фізичних осіб в межах єдиного ринку); 3) «Будівництво Європи разом» (основна мета такого заходу бути провідним стимулом для створення дискусій серед громадян ЄС, в основі якої лежить європейська політика та розвиток ЄС в цілому). Кожен з заходів базується на засадах децентралізації, субсидіарності, партнерства й координації [46].

Продовжуючи, зазначимо, що «Нова економіка» та Інтернет є першочерговими складовими в програмі Європейського Союзу за часів Лісабонського саміту 2000 року. В той час, лідерами ЄС було визначено амбіціозну мету – створити такий Європейський Союз, який буде конкурентоспроможним та в основі розвитку якого ключовими складовими є знання та інформація. Для того, щоб досягти таку важку мету, Європейською Комісією було розроблено стратегію, яку ще прийнято називати як план «Електронна Європа 2002» (e-Europe 2002 Action Plan) [47]. Основна ціль цієї стратегії полягає в тому, щоб збільшити кількість підключень до Інтернету в ЄС, відкрити абсолютно всі існуючі комунікаційні мережі для існування конкуренції та бажання використовувати Інтернет, при цьому, щоб ключовим акцентом слугувало навчання та захист прав споживачів. Більш того, такий акцент є важливою складовою зазначеної стратегії та слугує тим підґрунтям, який створить в ЄС потужну економіку, що заснована на

знаннях, до 2010 року. Ключовими завданнями для досягнення поставленої мети були наступні: 1) направити необхідні заходи для створення дешевого, швидкого та безпечного Інтернету; 2) інвестувати в людей та їх професійні навички; 3) стимулювати використання Інтернету у вигляді бонусів, пільг тощо [47].

Також планом «Електронна Європа 2002» запропоновано реалізувати п'ять директив для нової структурної ланки в сфері електронних комунікацій, які мають пряме відношення до загального доступу і приєднання, окремих дозволів та ліцензій, всеосяжного обслуговування стосовно захисту даних осіб; запровадження ще більшої конкуренції в локальних мережах Інтернету. Так званий роздільний місцевий цикл є ключовим для його створення в зоні вільної конкуренції аби максимально ефективно забезпечити доступ з абонентських ліній до провідних операторів телекомунікації, в тому числі і провайдерів, які надають послуги Інтернету; удосконалити координацію в межах політики Європейської частоти [47]. Розглянемо деякі складові ґрунтовніше, які є актуальними і на сьогоднішній день.

1. Молодь в цифрову епоху. На початку ХХІ століття, за допомогою зазначеної програми був зроблений значний прогрес, який було досягнуто через підключення загальноосвітніх шкіл до мережі Інтернет, але попри це, потрібно зробити ще багато чого в цій сфері, наприклад, провести відповідні заходи для того, щоб підключити школи до дослідницьких мереж та найголовніше – забезпечити студентів та викладачів зручним доступом до Інтернету; реалізувати доступні освітні послуги та створити платформу електронного навчання для вчителів, учнів і батьків; розробити методичні рекомендації, щоб вчителі опанували цифрові технології; поступово здійснювати адаптацію навчальних шкільних програм для ефективного використання інформаційних і комунікаційних технологій [47] тощо.

2. Робота в економіці, яка засновується на знаннях. Програма передбачає, що основоположний обов'язок стосовно забезпечення зайнятості та адаптації працівників у «Новій економіці» полягає на країні-членів ЄС та партнерів, якщо вони є. Тобто, спектр дій цієї програми наголошує на тому, щоб давати шанс працівникам становитися обізнаними в цифровій техніці, шляхом постійного навчання; передбачено збільшити кількість ІТ-навчання та курсів; розробити диплом Європейського зразку для того, щоб оформлювати ключові навички у сфері ІТ; направляти відповідні заходи для налаштування точок доступу Інтернет в місцях громадського типу та встановлювати телецентри в усіх громадах, тим самим, забезпечуючи вільний доступ до навчальної та електронної роботи [47] тощо.

3. Заохочувати використання Інтернету та прискорювати електронну комерцію. Від того, як буде розвиватись електронна комерція, впливають три основні чинники: а) створити внутрішній ринок електронної комерції, тим самим буде підвищена довіра споживачів та як наслідок приносити прибуток у вигляді державних закупівель в мережі. Програмою передбачається прийняти відповідні нормативно-правові акти ЄС у сфері авторського права, маркетингу фінансових послуг, запровадження грошей електронного типу за конкретні електронні послуги; б) усіма можливими шляхами підвищувати довіру споживачів в зазначеній сфері; в) розвивати механізми, які направлені на вирішення конфліктних ситуацій та приймати кодекси поведінки, які регулюють відносини електронної комерції [47] тощо.

4. Доступ електронного типу до державних послуг. На Лісабонському саміті в 2000 році точилися «гострі» дискусії стосовно зазначеного питання. Країни-члени ЄС дійшли до висновку, щоб забезпечити та реалізувати загальний електронний доступ до

державних послуг. Програмою пропонуються різноманітні заходи в цьому аспекті:

1) знайти та розвивати ефективний підхід стосовно інформації державного рівня; 2) здійснювати заходи, які направлені на заохочення для використання з відкритим вихідним кодом на державному рівні та спростити адміністративні процедури онлайн у сфері бізнесу [47].

5. Здоров'я-онлайн. Для розвитку такої послуги, програмою передбачена позиція, яка полягає в тому, щоб у постачальників медичних послуг була цільова інфраструктура телематики до кінця 2002 року. Також програмою передбачається створювати конкретні критерії для якості сайтів, які пов'язані зі здоров'ям та впроваджувати медичні технології, які будуть проходити етапи оцінювання [47].

6. Транспортні системи з інтелектуальним «розумом». Проблема затору існує в усьому світі. Ця складова якраз направлена на вирішення цієї проблеми, в тому числі вона направлена і на забезпечення безпеки та запровадження транспортних послуг нового типу, шляхом розвитку якісних та сучасних технологічних рішень. Програмою передбачається: а) приймати необхідні рішення членами-країн ЄС для створення єдиної європейської системи; б) розробити план, який буде на інтелектуальному рівні контролювати транспортні системи для автомобільного транспорту; в) прийняти директиву країнами ЄС для реалізації інформаційної системи перевезення вантажу; г) здійснити заходи для реалізації бездротового зв'язку у високошвидкісних поїздах [47].

Як підсумок, зазначимо, що план «Електронна Європа 2002» був тим поштовхом до кардинальних змін в Європейському Союзі та який сьогодні є конкурентоспроможним, могутнім та динамічно розвиваючим об'єднанням, особливо в сфері інформаційного суспільства.

Наступний етап Європейського виміру в глобальному інформаційному суспільстві, реалізований в Окінавській Хартії Глобального Інформаційного суспільства. Ключовими положеннями цієї хартії є наступні: 1) можливість використовувати нові комунікаційні технології; 2) подолання існуючого технологічного розриву між країнами ЄС та співробітництво, яке діє на постійній основі в сфері провідних технологій і ринку; 3) сприяння участі у сфері становлення інформаційного суспільства; 4) прогресивний розвиток.

Основною метою Окінавської Хартії є заклик до результативного міжнародного співробітництва у політичній, економічній, гуманітарній, культурній сферах для максимального прогресу в світі [48]. В інформаційному просторі ЄС, зазначена Хартія пропонує використовувати можливості нових комунікаційних технологій для того, щоб сприяти та розвивати інформаційне суспільство.

Також слід виділити в епоху розвитку інформаційного простору ЄС «рамкові програми», які сприяють координувати наукові дослідження та розробки технологій. Держави ЄС на сьогоднішній день створили спільний фонд рамкових програм, встановили ключові та пріоритетні напрями для розвитку науки і виділяють значні кошти для реалізації міжнародних проєктів, які проходять на конкурсній основі.

Взагалі, рамкові програми в Європейському Союзі існують з 1984 року. Проте, слід зазначити, що шість перших програм продовжували своє існування по 5 років, а вже починаючи з сьомої програми, рамковий період збільшився до 7 років. Також збільшувався і бюджет рамкових програм. Щоб було розуміння – починався він з 3,75 млрд євро, а на 2020 рік досягає понад 53,22 млрд євро. До речі, сьогодні вже реалізована 8 рамкова програма під назвою «Обрій-2020». Беззаперечним позитивним моментом рамкових програм є те, що вони постійно змінюють ідеологію, враховуючи тенденції

розвитку науки і технологій, тим самим удосконалюють свою систему управління [45, с. 81].

Наостанок відзначимо, що розвиток інформаційних технологій та інформатизація суспільства в ЄС належить до ключових пріоритетів і впроваджується в межах політики інформаційного суспільства (Information society policy) та аудіовізуальної продукції і засобів масової інформації (Audiovisual and Media policy). Починаючи з 2010 року, в Європейському Союзі почався старт щодо розвитку нової епохи інформаційного суспільства. У зв'язку з цим, було прийнято документ під назвою «Стратегія «Європа 2020»», яка ознаменувала нову політичну стратегію та розвиток ЄС до 2020 року, що орієнтується на підтримку стосовно зайнятості населення і на впровадження дієвих механізмів, які підвищують продуктивність і соціальну згуртованість в межах Європейського Союзу [48]. Отже, сьогодні ЄС є тим зразком для того, щоб формувати та реалізовувати багатоступеневу інформаційну політику, яка буде взаємоузгодженою між собою. Саме тому, Європейська інтеграція до якої прямує Україна є взірцевим прикладом взаємного об'єднання можливостей та зусиль, які так чи інакше потрібно детально вивчати та впроваджувати в нашій країні.

Підсумовуючи, зазначимо, що досвід Європейського Союзу у сфері інформаційного суспільства в контексті адміністративно-правових аспектів полягає в тому, що він містить в собі концепцію інформаційної економіки, розвиток глобального ринку інформаційних послуг, торгівлю електронного формату, додержання культурної ідентичності та який має шлях розвитку цифрових мереж з інтегрованими послугами, широкосмугові лінії зв'язку, супутниковий зв'язок і в основі якого існує практика проведення інформаційних кампаній, які проходять на конкурсній основі та як наслідок призводять до подолання технологічного розриву між державами ЄС.

Співробітництво України з ЄС в зазначеній сфері, без усіляких сумнівів є актуальним та перспективним, враховуючи інтеграцію України до ЄС. Європейський Союз для нашої країни є тим орієнтиром, щоб здійснювати правові реформи в частині регулювання інформаційних відносин, бо в ньому закладені усі необхідні демократичні принципи, традиції та цінності щодо розвитку інформаційного суспільства.

3.2. Проблемні питання та шляхи вдосконалення законодавчої бази у сфері інформаційного суспільства в Україні

Сучасна Україна сьогодні, якби там не проводилися реформи та які б не приймалися законодавчі акти, знаходиться на начальному етапі сприйняття населенням глобальних інформаційних технологій. Для того, щоб бути на рівні з передовими країнами світу в інформаційному просторі, потрібна повна відданість, бажання уряду та значне фінансування зазначеної сфери. Населення, в свою чергу, повинне висловлювати бажання розвиватися, удосконалюватися та сприймати всі новели в інформаційній сфері, які так чи інакше зачіпають суспільне життя. Це можливо також через відповідну пропаганду з боку держави, тобто через ЗМІ та постійне донесення населенню про актуальність та важливість держави стати повноцінним учасником глобального інформаційного суспільства. З останнього, що відбулося в нашій державі та на пряму стосується інформаційного простору – політика так званого будівництва «держави в смартфоні», на яку ми звернемо свою увагу пізніше.

Враховавши зарубіжний досвід правового регулювання відносин в інформаційному суспільстві, з однієї сторони можна сказати, що регулювання зазначеної сфери в нашій державі «начебто» відповідає європейським стандартам та здійснюється на законодавчому рівні.

З іншого боку, той рівень забезпечення інформаційних прав, в першу чергу, на доступ інформації та на захист персональних даних є категорично неприйнятним. Так, Г.О. Шлома стверджує: «органи влади фактично безпідставно відмовляють у наданні інформації, відносячи її до інформації з обмеженим доступом; неправомірно застосовуються грифи обмеження доступу до інформації «опублікуванню не підлягає», «не для друку», «для службового користування», причому масштаби застосування цих обмежувальних грифів досить великі та застосовуються переважно Президентом України і Кабінетом Міністрів України» [49, с. 158].

В свою чергу, Ю.С. Шемшученко до недоліків законодавства сьогодення України відносить: «його безсистемний розвиток; внутрішню суперечливість при регулюванні тих чи інших суспільних відносин; нерегульованість багатьох суспільних відносин; диспропорції у співвідношенні між законами і підзаконними актами на користь останніх; недостатню наукову обґрунтованість, декларативність та безадресність законодавчих актів; відсутність у цих актах механізмів їх реалізації» [50, с. 37].

Водночас, як правильно наголошує В.С. Цимбалюк: «ситуаційний підхід до формування інформаційного законодавства України, з позицій когнітивного (пізнавального) аспекту, спричинив низку проблем щодо правового регулювання інформаційних відносин, зокрема такі: відсутність легальної, чіткої, ієрархічної єдності законів, що викликає суперечливе тлумачення для застосування норм на практиці; нові правові акти у сфері суспільних інформаційних відносин нерідко не узгоджені концептуально із прийнятими раніше, що призводить до правового хаосу» [51, с. 102].

Оскільки існує беззаперечна необхідність удосконалювати чинне законодавство у сфері регулювання інформаційного суспільства, можна погодитись з думкою Ю.М. Максименко, який пропонує виокремити

конкретні напрями удосконалення зазначеної сфери через відповідні заходи: «прийняття Інформаційного кодексу України шляхом кодифікації чинного національного інформаційного законодавства; прийняття ієрархії нормативно-правових актів, що регулюють суспільні відносини у сфері інформаційної безпеки: Стратегія національної безпеки – Доктрина інформаційної безпеки – відповідні Програми; здійснення моніторингу відповідності норм між інформаційними підзаконними нормативноправовими актами та законами; розробка нормативно-правових актів щодо регулювання Інтернет-відносин; розробка адекватної стратегії та концепцію реформування інформаційного законодавства; залучення науковців та провідних ІТ-співробітників до розробки інформаційних нормативноправових актів; уніфікація основних інформаційних дефініцій» тощо [52].

Продовжуючи, зазначимо, що головним пріоритетом України сьогодні, в сфері інформаційного суспільства, є прагнення створити інформаційний простір, який буде орієнтуватись на інтереси громадян, буде повністю відкритим та прозорим і спрямований на постійний розвиток. Інформаційне суспільство, в якому кожна людина могла би поглинати інформацію та необхідні знання, до яких є безперешкодний доступ та в повній мірі реалізовувати свій потенціал, сприяючи суспільному розвитку і як наслідок підвищувати рівень життя.

Законом України від 9 січня 2007 року № 537-V було затверджено «Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» [53], які не втрачають актуальності навіть сьогодні. Цим же законом встановлено наступне: «разом з тим ступінь розбудови інформаційного суспільства в Україні порівняно зі світовими тенденціями є недостатнім і не відповідає потенціалу та можливостям України, оскільки: відсутня координація зусиль державного і приватного секторів економіки з метою ефективного використання наявних ресурсів; ефективність використання фінансових, матеріальних,

кадрових ресурсів, спрямованих на інформатизацію, упровадження ІКТ у соціально-економічну сферу, зокрема в сільське господарство, є низькою; наявне відставання у впровадженні технологій електронного бізнесу, електронних бірж та аукціонів, електронних депозитаріїв, у використанні безготівкових розрахунків за товари і послуги» [53] тощо.

«Водночас склалися такі передумови, які вимагають прискореного розвитку інформаційного суспільства в Україні. Насамперед це пов'язано з соціально-економічною нерівністю, яка виникає між розвинутими країнами і країнами, що розвиваються, унаслідок суттєвої різниці в темпах зростання обсягів та номенклатури товарів і послуг, які виробляються та надаються за допомогою ІКТ. Така нерівність негативно впливає на конкурентоспроможність країн і життєвий рівень людей» [53].

Узагальнюючи положення зазначеного Закону, можна відзначити, що більша їх частина звучить досить чітко, має правильний характер, однак навіть сьогодні, в 2020 році, більшість з них або взагалі нереалізовані або ледве функціонують. На нашу думку, необхідно прийняти абсолютно новий Закон України «Про забезпечення розвитку інформаційного суспільства в Україні» та розробити відповідний механізм, який дозволить реалізувати та втілити його в життя.

Означені проблемні питання та прогалини законодавці зазвичай усувають за рахунок внесення окремих змін до вже існуючих нормативно-правових актів. Наприклад, відповідно до проєкту Закону України від 2 лютого 2015 року № 1908 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо захисту прав громадян на безпечний інформаційний простір» пропонується: «з метою захисту інформаційної безпеки спеціально уповноважений орган виконавчої влади у сфері забезпечення інформаційного суверенітету України має право своїм рішенням вводити обмеження щодо осіб, діяльність яких загрожує

національним інтересам, територіальній цілісності та безпеці України» [54].

Також не можна оминати увагою інформаційну безпеку, яка є актуальною в умовах «гібридної» війни з Російською Федерацією. МІП розробив проєкт концепції в сфері інформаційної безпеки України, який направлений на реалізацію передумов стосовно розвитку потенціалу інформаційної сфери України, відповідно до якої зовнішні негативні фактори не будуть створювати загрозу національній інформаційній безпеці. Реалізувати на практиці такий підхід до інформаційної безпеки можливо тільки за участі усіх необхідних внутрішніх суб'єктів, які регулюють інформаційні відносини та за умов ефективного взаємозв'язку держави з громадянським суспільством, яких буде об'єднувати одна мета – сприяти та ефективно розвивати інформаційну сферу та запроваджувати необхідні заходи для протидії зовнішніх загроз.

На кінець розглянемо детальніше концепцію «держави в смартфоні» [55], яка запропонована новим керівництвом та вже має як свої результати, нехай і незначні, так і вагомі проблеми. Серед позитивних нововведень можна виділити те, що не так давно, 6 лютого 2020 року відбулася презентація мобільного додатку «Дія». Програма є безкоштовною та доступною для усіх, хто має сучасний смартфон. Основна мета цього додатку полягає в тому, щоб до 2024 року державні послуги були доступні в онлайн-режимі. Наразі, сьогодні вже доступне електронне водійське посвідчення та свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу. До кінця лютого місяця планується ввести в дію і можливість оцифрувати ID-картку, тобто з'явиться електронний підпис біометричного та закордонного паспорту.

Проблемними моментами необхідно виділити наступні:

1) ментально в громадян України закладено на рівні свідомості те, що будь-який контакт з державними структурами – це майже завжди

стресові ситуації. Люди звикли бачити державу як систему, що не в змозі надавати якісний сервіс. Їх постійно принижують, чогось вимагають, а у відповідь створюються лише перепони;

2) незрозумілість в користуванні послугами. Сьогодні ті існуючі електронні послуги знаходяться на різних сайтах, по-різному структуровані – це і викликає проблеми в користуванні для багатьох людей. Для вирішення цієї проблеми вже розроблений єдиний портал державних послуг та як нам обіцяють, він буде повноцінно функціонувати вже весною;

3) проблема електронної ідентифікації. В сучасних реаліях, щоб скористатися більшою частиною державних послуг через мережу Інтернет, особа зобов'язана себе ідентифікувати електронним цифровим підписом. Ось за нього ми вже згадували, його обіцяють до кінця лютого цього місяця, але знову ж таки, як він буде працювати чи буде він повноцінно реалізований без перепон, покаже час. Якщо зазначене нововведення буде ефективно реалізоване, це дозволить ліквідувати значну частину бюрократичних моментів, що не може не радувати;

4) складний організаційний характер структури державного апарату не в змозі забезпечити ефективно впроваджувати цифрові реформи [55].

Таким чином, проаналізувавши проблемні питання правового регулювання у сфері інформаційного суспільства, необхідно виокремити ряд основних проблем, серед яких:

- недосконала законодавча база, яка не дозволяє органам державної влади та публічної адміністрації повноцінно функціонувати в сфері інформаційного суспільства;
- відсутня національна система, яка визначає критерії оцінювання стану електронного урядування;

– відсутні налагоджені механізми, які необхідні для реалізації та втілення в життя відповідних заходів щодо поліпшення сфери інформаційного суспільства.

В свою чергу, серед позитивних нововведень в цілому та можливих шляхів удосконалення зазначеної сфери, зокрема, виділимо наступне:

– реалізація та поступове функціонування концепції «держави в смартфоні»;

– необхідність прийняття Інформаційного кодексу України;

– існування нормативно-правових актів, які зі своїми недоліками, але все ж таки формують правову базу в частині регулювання інформаційних відносин;

– запровадження центрів щодо надання інформаційних послуг.

В цілому, наша держава та українське суспільство хоч і повільно, але робить кроки для того, щоб інформаційне суспільство ефективно функціонувало. Яскравим прикладом цьому є вже згадувана концепція «Держави в смартфоні», яка поступово втілюється в життя та окрім великої кількості недоліків має і позитивні новели.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дало змогу навести теоретичне узагальнення й вирішити наукове завдання, яке полягає в тому, щоб розглянути питання адміністративно-правової охорони інформаційного суспільства в контексті теоретичного аспекту та сформулювати відповідні шляхи вдосконалення законодавчої бази в зазначеній сфері, враховуючи зарубіжний досвід.

За результатом дослідження окреслено висновки, які спрямовані на вирішення поставлених задач в кваліфікаційній роботі. До основних із них можна віднести такі:

1. Адміністративно-правові відносини в інформаційному суспільстві – це суспільні відносини, які закріплені нормами адміністративного права та встановлюють основні принципи існування інформаційного суспільства.

Об'єктом адміністративно-правових відносин в зазначеній сфері може бути необмежена кількість цінностей (благ) у формі виявлення, фіксації та обробки різноманітної інформації (технологій, виробництва знань, інформаційної економіки, культури інформаційного суспільства) та які встановлюють публічну цінність для тих осіб, що споживають інформаційні ресурси, а також діяльність суб'єктів публічної адміністрації, які забезпечують права фізичних та юридичних осіб на інформацію та захист їх законних інтересів в інформаційному суспільстві з врахуванням адміністративних норм.

2. Адміністративно-правові аспекти щодо прав людини в інформаційному суспільстві характеризуються тим, що спрямовуються на задоволення інформаційних потреб та інтересів особи, які в свою чергу, створюють підґрунтя для того, щоб нормально функціонувати та дотримуватись моральних засад суспільства.

Зазначені аспекти щодо прав людини в інформаційному суспільстві знаходяться в постійному зв'язку з діяльністю органів публічної адміністрації та є невід'ємними і становлять собою основоположні конституційні права людини, які мають забезпечуватись цими органами.

3. Під механізмом правового регулювання в інформаційному суспільстві слід розуміти комплексну систему юридичних засобів з посилу яких встановлюється вплив на правові відносини інформаційного суспільства шляхом переводу нормативності права в суспільні відносини зазначеної сфери, основною ціллю якого є чітке, послідовне забезпечення та реалізація інформаційних прав.

Елементами зазначеного механізму у сфері інформаційного суспільства є наступні:

1) положення Конституції України: а) ті, якими визначається сфера, в яку ні державі, ні будь-яким іншим особам не можна втручатися (негативні); б) норми Конституції України, які дають гарантію фізичним і юридичним особам державну підтримку (позитивні); в) норми Конституції України, що використовуються особами на власний розсуд та за своєю ініціативою (активні);

2) адміністративно-правові норми, які закріплені в спеціальних законах України;

3) адміністративно-правові норми, які закріплюються за підзаконними нормативно-правовими актами (постанови Кабінету Міністрів України, укази Президента України);

4) міжнародні джерела.

4. Під адміністративно-правовим статусом суб'єктів, які здійснюють захист в зазначеній сфері необхідно розуміти встановлений обсяг прав та обов'язків суб'єктів публічної адміністрації, які відповідно до покладених на них повноважень сприяють в забезпеченні прав та законних інтересів осіб у сфері інформаційного суспільства.

Серед центральних та провідних суб'єктів, які мають значні повноваження в інформаційній сфері слід виділяти:

- 1) Кабінет Міністрів України;
- 2) Міністерство інформаційної політики України;
- 3) Державний комітет телебачення і радіомовлення України;
- 4) Рада національної безпеки України;
- 5) Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації;
- 6) Український державний центр радіочастот;
- 7) громадські об'єднання та ЗМІ як провідний суб'єкт в зазначеній сфері.

5. Форми діяльності публічної адміністрації в зазначеній сфері – це зовнішній вираз конкретних дій публічної адміністрації, який здійснюється на підставі законності та повноважень з ціллю публічного забезпечення прав та основоположних свобод людини, а також створення відповідними засобами простору для ефективного функціонування держави у сфері інформаційного суспільства.

Основними формами у сфері інформаційного суспільства є:

- 1) видання підзаконних нормативно-правових актів;
- 2) видання індивідуальних адміністративних актів;
- 3) укладення адміністративних договорів;
- 4) учинення інших адміністративних дій, які є юридично значущими.

В основу методів адміністративної діяльності публічної адміністрації у сфері інформаційного суспільства покладено їх класичний вираз, серед яких: 1) заохочення; 2) переконання; 3) примус.

6. Досвід Європейського Союзу у сфері інформаційного суспільства в контексті адміністративно-правових аспектів полягає в тому, що він містить в собі концепцію інформаційної економіки, розвиток глобального ринку інформаційних послуг, торгівлю

електронного формату, додержання культурної ідентичності та який має шлях розвитку цифрових мереж з інтегрованими послугами, широкосмугові лінії зв'язку, супутниковий зв'язок і в основі якого існує практика проведення інформаційних кампаній, які проходять на конкурсній основі та як наслідок призводять до подолання технологічного розриву між державами ЄС.

Співробітництво України з ЄС в зазначеній сфері без усіляких сумнівів є актуальним та перспективним, враховуючи інтеграцію України до ЄС. Європейський Союз для нашої країни є тим орієнтиром, щоб здійснювати правові реформи в частині регулювання інформаційних відносин, бо в ньому закладені усі необхідні демократичні принципи, традиції та цінності щодо розвитку інформаційного суспільства.

7. Проаналізувавши проблемні питання правового регулювання у сфері інформаційного суспільства, необхідно виокремити ряд основних проблем, серед яких:

- недосконала законодавча база, яка не дозволяє органам державної влади та публічної адміністрації повноцінно функціонувати в сфері інформаційного суспільства;
- відсутня національна система, яка визначає критерії оцінювання стану електронного урядування;
- відсутні налагоджені механізми, які необхідні для реалізації та втілення в життя відповідних заходів щодо поліпшення сфери інформаційного суспільства.

В свою чергу, серед позитивних нововведень в цілому та можливих шляхів удосконалення зазначеної сфери зокрема, виділимо наступне:

- реалізація та поступове функціонування концепції «держави в смартфоні»;
- необхідність прийняття Інформаційного кодексу України;

– існування нормативно-правових актів, які зі своїми недоліками, але все ж таки формують правову базу в частині регулювання інформаційних відносин;

– запровадження центрів щодо надання інформаційних послуг.

В цілому, наша держава та українське суспільство хоч і повільно, але робить кроки для того, щоб інформаційне суспільство ефективно функціонувало. Яскравим прикладом цьому є вже згадувана концепція «Держави в смартфоні», яка поступово втілюється в життя та окрім великої кількості недоліків має і позитивні новели.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Боголіб Т.М. Роль науки у забезпеченні нової індустріалізації України. *Підприємництво, господарство, право*. 2006. № 10. С. 170–176.
2. Тихомиров О.О. Інформаційні права людини як цивільно-правова категорія. *Юридичний вісник*. 2013. № 1(34). С. 104–109.
3. Measuring the Information Society in Europe: From Definitions to Description Timo Hirvonen / [Електронний ресурс]. URL: <http://econpapers.repec.org/paper/wiwwiwr/ersa06p764.htm> (дата звернення: 17.03.2020).
4. Маруховський О.О. Політичні аспекти зарубіжних концепцій інформаційного суспільства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук: 23.00.01. Київ, 2008. 20 с.
5. Стасюк С.В. Об'єкт інформаційних правових відносин: загальнотеоретичний аспект: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.01. Маріуполь, 2012. 18 с.
6. Адміністративне право України: підручник / [В.І. Олефір, В.В. Галуцько, Ю.В. Гридасов та ін.]. Херсон: ХМД, 2011. Т. 1: Загальне адміністративне право. 396 с.
7. Брель О.С. Правове регулювання інформаційних відносин суб'єктів господарювання в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.10. Київ, 2012. 18 с.
8. Адміністративне право України: навчальний посібник / [Галуцько В.В., Курило В.І., Короєд С.О. та ін.]; за ред. В.В. Галуцька. Херсон: Грінь Д.С., 2015. 272 с.
9. Гоголь Б.М. Право на інформацію в цивільному праві України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2010. 18 с.

10. Свистович Р.С. Правове регулювання інформаційних відносин у сфері масової інформації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2011. 18 с.
11. Петров С.В. Адміністративно-правове забезпечення реалізації права громадян на інформацію: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2013. 18 с.
12. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод / [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 17.03.2020).
13. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96 – ВР (останні зміни: 01.01.2020) / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
14. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-ХІІ (останні зміни: 21.12.2019) / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650.
15. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 року № 2939-VI (останні зміни: 01.12.2019) / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 32. Ст. 314.
16. Загальна теорія держави і права: підручник / М.С. Кельман, О.Г. Мурашин. К. : Кондор, 2006. 477 с.
17. Загальне адміністративне право: начальний посібник / за заг. ред. Р.С. Мельника. К. : Ваіте, 2009. 376 с.
18. Про захист персональних даних: Закон України від 1 червня 2010 року № 2297-VI (останні зміни: 21.12.2019) / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 34. Ст. 481.
19. Питання діяльності Міністерства інформаційної політики України: Постанова Кабінету Міністрів України від 14 січня 2015 року № 2 / Кабінет Міністрів України. *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 2015. № 2.

20. Про запровадження Національної системи індикаторів розвитку інформаційного суспільства: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 листопада 2012 року № 1134 / Кабінет Міністрів України. *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 2012. № 1134.

21. Про затвердження Положення про Державну інформаційну систему електронних звернень громадян: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2013 року № 958 / Кабінет Міністрів України. *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 2013. № 958.

22. Про Порядок розгляду електронної петиції, адресованої Президентові України: Указ Президента України від 28 серпня 2015 року № 523 / Президент України. *Офіційний вісник Президента України*. 2015. № 523.

23. Нормативно-правове регулювання інформаційних відносин у Європі / [Електронний ресурс]. URL : <http://www.viche.info/journal/2565/> (дата звернення: 17.03.2020).

24. Стандарти Ради Європи у сфері медіа / [Електронний ресурс]. URL: http://www.archives.gov.ua/International/R_E_final.pdf (дата звернення: 17.03.2020).

25. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27 лютого 2014 року № 794-VII (останні зміни: 27.12.2019) / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 13. Ст. 222.

26. Про затвердження Положення про Державний комітет телебачення і радіомовлення України: Постанова Кабінету Міністрів України від 13 серпня 2014 року № 341 / Кабінет Міністрів України. *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 2014. № 341.

27. Про раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 5 березня 1998 року № 183/98-ВР (останні зміни: 11.01.2019) / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 35. Ст. 237.

28. Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації: Указ Президента України від 23 листопада 2011 року № 1067/2011 / Президент України. *Офіційний вісник Президента України*. 2011. № 1067/2011.

29. Український державний центр радіочастот / [Електронний ресурс]. URL: <http://www.ucrf.gov.ua> (дата звернення: 17.03.2020).

30. Про затвердження Положення про Адміністрацію Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 вересня 2014 року № 411 / Кабінет Міністрів України. *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 2014. № 411.

31. Про Указ Президента України «Про вдосконалення державного управління інформаційною сферою»: Постанова Верховної Ради України від 23 грудня 1998 року № 347-XIV / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 347-XIV.

32. Про затвердження Положення про забезпечення режиму секретності під час обробки інформації, що становить державну таємницю, в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах: Постанова Кабінету Міністрів України від 16 лютого 1998 року № 180 / Кабінет Міністрів України. *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 1998. № 180.

33. Про затвердження Статуту Національної телекомпанії України (нова редакція): Наказ Державного комітету телебачення і радіомовлення України від 18 квітня 2016 року № 84 / Державний комітет телебачення і радіомовлення України. *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 2016. № 84.

34. Про затвердження форм звітності № 1-В (книги) (квартальна) «Звіт про випуск книжкової продукції», № 1-В (ЗМІ) (піврічна) «Звіт про випуск продукції друкованих засобів масової інформації» та інструкцій щодо їх заповнення: Наказ Державного комітету телебачення і

радіомовлення України від 27 січня 2014 року № 166/24943 / Державний комітет телебачення і радіомовлення України. *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 2014. № 166/24943.

35. Про призначення державних стипендій видатним діячам інформаційної сфери: Указ Президента України від 11 травня 2018 року № 120/2018 / Президент України. *Офіційний вісник Президента України*. 2018. № 120/2018.

36. Про затвердження плану заходів щодо захисту державних інформаційних ресурсів: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2014 року № 1135-р / Кабінет Міністрів України. *Офіційний вісник Верховної Ради України*. 2014. № 1135-р.

37. Розпорядження Вінницької обласної державної адміністрації від 30 листопада 2015 року № 733 «Про затвердження Плану заходів, спрямованих на популяризацію та активізацію вивчення англійської мови» / [Електронний ресурс]. URL: http://www.vin.gov.ua/web/vinoda.nsf/web_alldocs/DocЛМЛЧА4ТJQ3 (дата звернення: 17.03.2020).

38. Розпорядження Херсонського міської голови від 4 жовтня 2012 року №717-р. «Про надання інформації щодо роботи виконавчих органів Херсонської міської ради тощо до управління громадських зв'язків для висвітлення її на офіційному сайті міста та в пресі» / [Електронний ресурс]. URL: http://www.city.kherson.ua/act_search/1?number=&text=інформац&date_from=&date_to=&search=1 (дата звернення: 17.03.2020).

39. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6 липня 2005 року № 2747-IV (останні зміни: 08.02.2020) / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35(37). Ст. 446.

40. Про державні нагороди України: Закон України від 16 березня 2000 року № 1549-III (останні зміни: 06.05.2017) / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 21. Ст. 162.

41. Про почесні звання України: Закон України від 29 червня 2001 року № 476/2001 (останні зміни: 05.07.2016) / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 476/2001.

42. Соціальна реклама / [Електронний ресурс]. URL: <http://mip.gov.ua/news/7/> (дата звернення: 17.03.2020).

43. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 7 грудня 1984 року № 2755-VI / Верховна Рада УРСР. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984. № 51. Ст. 1122.

44. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони / [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 17.03.2020).

45. Савич А.С. Європейські програми формування інформаційного простору ЄС. *Право зарубіжних країн*. 2015. № 5. С. 78–84.

46. PRINCE – Priority information actions for the European citizen / [Електронний ресурс] URL: http://cordis.europa.eu/news/rcn/9022_en.html (дата звернення: 17.03.2020).

47. Europe 2002 (LEX. EUROPA) / [Електронний ресурс]. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:l24226a> (дата звернення: 17.03.2020).

48. Європейська інформаційна політика / [Електронний ресурс]. URL: <http://helpiks.org/1-54840.html> (дата звернення: 17.03.2020).

49. Шлома Г.О. Місце інституту службової таємниці в діяльності державних органів України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. Збірник наукових праць / Гол. ред. В.Л. Ординський. Львів, 2014. Вип. 3. С. 157–168.

50. Шемшученко Ю.С. Теоретичні засади концепції розвитку законодавства України. *Концепція розвитку законодавства України*. 2015. № 5. С. 36–39.

51. Основи інформаційного права України: Навч. посіб. В.С. Цимбалюк, В.Д. Гавловський, В.В. Гриценко та ін.; За ред. М.Я. Швеця, Р.А. Калюжного та П.В. Мельника. К.: Знання, 2015. 171 с.

52. Максименко Ю.Є. Нормативно-правове регулювання інформаційних відносин в Україні: стан та перспективи. [Електронний ресурс]. URL: <http://goalint.org/normativno-pravove-regulyuvannya-informacijnix-vidnosin-v-ukraini-stan-taperspektivi/> (дата звернення: 17.03.2020).

53. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки: Закон України від 9 січня 2007 року № 537-V / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 12. Ст. 102.

54. Проект закону України від 2 лютого 2015 року № 1908 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо захисту прав громадян на безпечний інформаційний простір» / [Електронний ресурс]. Верховна Рада України. 2015. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53779 (дата звернення: 17.03.2020).

55. Назарова Є. Сервіс без чиновників. Як буде виглядати і працювати «держава в смартфоні». [Електронний ресурс]. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2019/09/30/652085/> (дата звернення: 17.03.2020).